

háttér

Bár alanyi jogon járna nekik, a hazai nagyothallók mégis maguk fizetik a filmek feliratozását

Meghallják-e a siketek panaszaikat?

A siketek azért küzdenek, hogy idehaza elismerjék őket nyelvi kisebbségként, ugyanúgy, mint sortársaik több uniós tagállamban. Jogaikat az esélyegyenlőségi törvény elvileg garantálja.

Herczeg Dóra

Hazánk lakosságának tíz százaléka valamilyen mértékben halláskárosult. Ebből háromszázezeren súlyosan nagyothallók, hatvanezeren pedig siketek. A szomorú valóság egyelőre azt mutatja, hogy esetükben csak elméletben beszélhetünk esélyegyenlőségről. A fogyatékkal élők európai évét írjuk, a siketek és nagyothallók márciusban mégis kénytelenek voltak békés demonstrációt szervezni a közszolgálati televízió székháza elé. Tették ezt hatszázan, mert a közpénzből működő tv-műsorának alig egy százaléka feliratozott.

Hetente mindössze egy já-

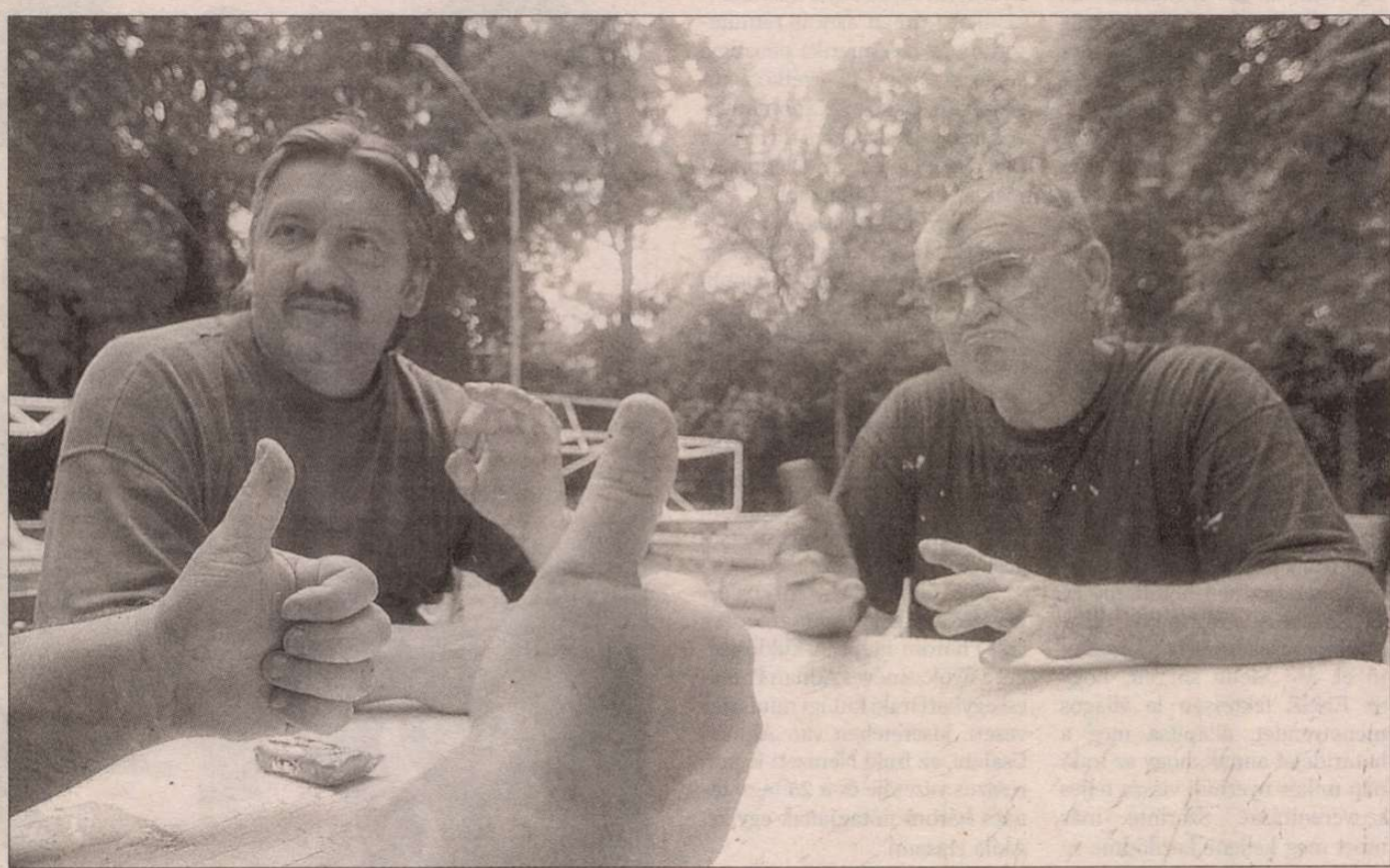
Montreal után Budapest pályázik

A siketek XIV. világtalálkozója július 18-26-ig tartja Montrealban. A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége pályázik a 2007-es, XVII. világtalálkozó rendezési jogáért. A szövetség 2007-ben lesz százéves. A szövetség elnöke, Mikeşy György a kongresszuson nyújtja be a pályázatot, amelyet a külügyi, az oktatási, a szociális, a munkügyi, a kulturális és az ifjúsági tárca egyaránt támogatott.

tékfilmet vetítenek írott szöveggel, s hogy mikor, az nem derül ki a műsorújságokból.

A szórakoztató, ismeretterjesztő és vitaműsorok, a talkshow-k egyáltalán nem élvezhetők azok számára, akik nem hallják a szöveget. Figyelemfelkeltő tüntetésük óta a helyzet a médiában nem változott – tudtuk meg a szervező Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének (Sinosz) főtákarától, Vasák Ivántól. Ígéreteket kaptak a Tv2-től és a Duna Televíziótól, de még nem sugároztak feliratos műsort. Így a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától kapott támogatásból fizeti a Sinosz az MTV-n vetített heti egy játékfilm feliratozását. Ez filmként százezer forintjukba kerül, holott ez alanyi jogon járna nekik. A siketek szerint a napi hírműsorok felét is szövegezni kellene, egyet pedig jeltolmáccsal sugározni. Arról nem is beszélve, hogy a halláskárosultakat érintő eseményekről szinte egyáltalán nem tájékoztat a média. A helyzet javulását az uniós tagságtól remélik.

Azt is gondolhatnánk, hogy a siketek legalább a világhálón informálódhatnak. De ez csak nagyon keveseknek adatik meg, hisz a halláskárosultak nyolcvan százaléka rokkantnyugdíjából és a havi tizenháromezer forintos fogyatékosági járulékból él. Ebből aligha futja számítógépre és netezésre. A szövetségnél most arra gyűjtenek, hogy legalább a központban internetezhessenek a tagok. Állami támogatást internet-hozzáférésre nem kapnak a siketek, ráadásul pályázatokat sem írnak ki erre a célra. A főtákar úgy látja, a fogyatékkal élők

A tolmácsközpontok áttörést hoztak a siketek kommunikációjának segítségével, de még mindig kevés a megbízható magyar jeltolmács

évében inkább a hallók kampányolnak, ők döntenek el – a siketek bevonása nélkül –, hogy mire van szüksége a halláskárosultaknak.

A siket ember az örök csend világában él, ezért gyakran magányossá válik, mégsem a csend okoz számára nehézséget, hanem a kommunikáció és az információfelvétel.

Az esti Híradó feliratozása sem tökéletes, a képernyős tolmácsolásnak nincs hagyománya. Néha használják ugyan a jelnyelvet a műsorvezetők, ám akkor is a technikai feltételeket nézik, nem azt, hogy a képernyő

sarkában a siket nem látja jól a tolmácsot, így nem is tud szájról olvasni, épp hogy megérti a jeleket. – Mi, siketek a magyar jelnyelvel kommunikálunk, nyelvi kisebbségi jogainkat azonban nem ismerték el tavaly az Országgyűlés. Holott a harmadik legnagyobb nyelvi kisebbség vagyunk az országban – mondta Vasák. Igaz, egységes szabályozás nincs, de az EU parlamenti javaslatában szerepel, hogy az egyes országok saját törvényeikkel legalizálják a jelnyelvet, az ugyanis nem a bezárkózás, hanem az integráció eszköze.

Hidat a tolmácsok emelnek a siketek zárt közössége és a hallók világa között. A halláskárosultak életében betöltött szerepük ellenére a főtákar csupán harminc aktív jeltolmácsról tud, ők segítik a hatvanezer siket és a háromszázezer nagyothalló mindennapjait. Tevékenységüket Magyarországon nem ismerik el önálló szakmáknak, nincs államilag elismert nyelvvizsgázási lehetőségük és nyelvtankönyvük sem. A képernyős jeltolmácsok szolgálatát nincs aki megfizesse, pedig a Sinosz főtákar szerint, ha a nézők látnának jelbeszédet a te-

levízióban, akkor könnyebben elfogadnák a másságot is.

A siketek ritkán jutnak el kulturális programokra, a színházhoz is tolmács kell, a televízió segítségével viszont az egész közösség szórakozhatna. Vasák úgy látja, történt némi előrelépés a tolmácsképzésben, a szociális tárca pályázata révén hat regionális jelnyelvi tolmácsközpont működik az országban. A Sinosznak ezek közül csak háromra van rálátása. Vasák szerint egy siket ellenőrző bizottságnak kellene megítélni, hogy ki alkalmas a feladatra a háromszáz képzett jelnyelvi tolmács közül.

Szaúd-arábiai száműzetésben haldoklik az egykori hírhedt ugandai diktátor, Idi Amin

Tom és Jerry meg a tömegsírok

Több mint három évtizeddel az ideális időpont után kómába esett Idi Amin, Uganda egykori diktátora. Afrika hentese szép kort ért meg, negyedszázaddal túlélve három-négyszázezer áldozatát. Amint az egyik legjobb szaúd-arábiai kórházban próbálják életben tartani, hálából iszlám hitéért.

Sztankóczy András

Pedig Amin születésekor még nem látszott, hogy bármi haszna lenne az iszlámból. Ha van halmozottan hátrányos gyerekkor, akkor az övé az volt: egy jelentéktelen kis törzs tagjaként született, iszonyú szegénységben, anyja egyedül nevelte. A roppant fizikumú fiú azonban feltűnt a briteknek, akik felvették a seregbe. „Jó fickó volt, bár kicsi hiányzott a szürkeállományából” – emlékezett rá egy brit tiszt. Amin lelkes, sőt túlbuzgó katona volt. A függetlenség 1962-es kiáltása előtt például rendcsinálásként kiirtott egy falut, de a britek már nem akarták a hatalomátadást egy bírósági eljárással megzavarni. Amin ugyanis ekkor már tábornok volt.

Karrierje nem torpant meg az új kormányzó, a tanítóból antiimperialista, szocialista és alkoholista diktátorra előlépett Milton Obote rendszerében sem, sőt 1966-ban vezérkari főnökké nevezték ki. Öt évvel később aztán Obote behívatta Amin, és felszólította, hogy számoljon el azzal a négy millió dollárral, ami hiányzik a hadsereg kasszájából. Obote ezután elre-

pült a Brit Nemzetközösség csúcstalálkozója, Amin viszont elszámolás helyett inkább kivégeztette Obote híveit, és átvette az ország vezetését.

Obote nem volt túl népszerű, így aztán egész Uganda, de Afrika és a világ összes országa is ünnepelte ezt a hatalomra került kedves, vicces fiatalembert. Amin pedig mindent megtett a szórakoztatásért: nagyköveti fogadásokon egyenruhástul ugrált az úszómedencébe, piros Maseratival száguldozott, és legfőképpen beszélt. Megígérte például, hogy Uganda rövidesen gazdagabb lesz Japánnál. Amikor a brit Margit hercegnő házassága felbomlott, Amin levélben azzal vigasztalta a férjet, hogy neki mint ugandai elnöknek is az a tapasztalata, hogy nem szabad elvenni túl magas pozícióban lévő hölgyeket. (Amin gondoskodott arról, hogy legyen, aki gyászolja, számtalan feleségétől több mint negyven gyereke született. Ennek ellenére tudta, mi az a síríg tartó hűség: volt olyan exneje, aki a válás után darabokban került elő.)

Amin látta saját hibáit is. „Az a gond velem, hogy 150 évvel megelőzőm a koromat” – jelen-

A bokszbajnokként is tündöklő Idi Amin fénykorában a kétoldalú viták eldöntésére javasolta a szorítót

fotó: reuters

tette ki egyszer, majd magyarázatok nélkül hozzáfűzte: „nagyon gyors a sebességem.” Nyilatkozatainak külön ízt adott, hogy saját törzse nyelvén kívül egyetlen más nyelvet sem beszélt megfelelően.

A sok móka és kacagás közben azonban egyre-másra tűntek el az ugandaiak. A paranoiás Amin ugyanis mindenkiben elölenséget látott, például az ország gazdaságát működtető ázsiaiak-

ban vagy a nála iskolázottabbakban, márpedig mindkét csoport elég nagy volt. De a zsarnokokra jellemző módon kiirtotta bizalmasait is, ha úgy érezte, hogy elene fordulhatnak. Egy idő után már annyi volt a hulla, hogy nem győztek sírokat ásni, így aztán csak bedobták az embereket a Nílusba, de olyan mennyiségben, hogy a holttestek eltorlaszolták az ország legnagyobb vízi erőművét. Az ázsiaiak elüldözé-

se tönkretette a gazdaságot, az önértékes lépés azonban csak még népszerűbbé tette Amint a többi afrikai vezető előtt, akik a tömeggyilkost az Afrikai Egységsszervezet élére is megválasztották. A kampalait francia nagykövet ugyan panaszt tett, hogy a felesége nem tud aludni a közeli rendőrsőn megkínzott foglyok sikolya miatt, de azért a nyugati hatalmak tovább kereskedtek Ugandával, amelynek a Szovjetunió fegyvereket adott, Líbia kiképezte a hadseregét, az NDK pedig a titkosrendőrségét. Szaúd-Arábiától az iszlámért tett szolgálatai miatt kapott pénzt, míg a palesztinok Izrael elleni kirohanásait jutalmazták azzal, hogy palesztin testőrség védte életét. Már amikor másra bízta ezt a munkát. A korábbi ugandai nehézsúlyú bokszbajnok – később a filozófia doktora – ugyanis bilaterális válságoknál előszeretettel javasolta, hogy döntsék el a ringben a problémát. (A „sporttárs” Meciár nem lévén még szlovák kormányfő, senki sem állt kötelnek.)

Amin uralma alatt egyetlen kórház vagy iskola sem épült az országban, minden pénz a hadseregnek ment, amely állandóan azt gyakorolta, hogyan fogja lerohanni a fajúldozó Dél-Afrikát. Végül mégis inkább Tanzániát támadták meg, mert Amin utálta a szomszédos ország elnökét, meg persze szeretett volna némi

pluszterületet is. A háborút Amin „25 perces szuperszonikus világrekord” alatt tervezte megnyerni.

Az ugandai sereg állapotáról talán az azt legyőző tanzániaié mond a legtöbbet: a tanzániaiak a háború első napján három repülő vesztek, mindhárom saját légvédelmük lötte le. Egy teljes tanzániai hadosztály tévedésből Ruandába ment, és nem is talált vissza sem Tanzániába, sem át Ugandába. Végül 1979-ben így is megbuktatták Amint, aki olyan gyorsan menekült el palotájából, hogy két kedvenc gyűjteményét is hátrahagyta: egy láda fotót az uralma alatt megkínzott és kivégzett emberek fényképeivel, valamint egy rakás Tom és Jerry képregényt. A száműzetés első állomása Líbia volt, ám amikor testőrei összetűztek Kadhafi embereivel, mennie kellett, és végül Szaúd-Arábia fogadta be. Tengerparti villájában szívesen gondolt vissza a régi szép időkre, általában a sajtót hibáztatva a róla kialakult képért, s készségesen nyilatkozott is arról, mit tenne ma másképp: „sokat tanultam, s meggyőződésem, hogy Ugandának demokráciára van szüksége. Persze nem lehetne azonnal bevezetni, de egy kemény vezető katonai ismeretekkel – mint én – fegyelmet tudna tanítani az embereknél, és elő tudná készíteni őket a demokráciára.”